

Handläggare
Thomas Levin
Telefon: 08-508 08 056

Till
Kungsholmens stadsdelsnämnd
Sammanträde 19 maj 2016

Låt fler forma framtiden

Remiss från kommunstyrelsen av betänkande från 2014 års
demokratiutredning

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Ann-Christin Jenvén
stadsdelsdirektör

Snorre Berglund
avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har sänt betänkandet från demokratiutredningen, Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5), på remiss till stadsdelsnämnden.

Utredningen målar med breda penseldrag en bild av svensk demokrati, dess utveckling på olika nivåer och över tid. Man menar att demokratin är stark men att den politiska ojämlikheten ökar. Utredningen lämnar en lång rad förslag, bedömningar och rekommendationer. Rekommendationerna riktar sig främst till partierna och det övriga civilsamhället. Förslagen rör det offentliga Sverige, alltså riksdag, landstingskommuner och primärkommuner. Alla förslag kan väl sägas i någon del beröra primärkommunerna. Förvaltningen väljer dock att enbart kommentera dem som tydligt rör den lokala nivån.

Medborgarförslag föreslås ersättas med ett system med folkmotioner, obligatoriska för kommunerna. För beredning av en folkmotion krävs att 1 % av de folkbokförda i kommunen ställer sig bakom förslaget.

Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år i följande två kommunalval föreslås. Den genomsnittliga åldern för en förstagångsväljare sänks därigenom från 20 till 18 år.

Möjligheten för unga att delta i beslutsprocesser behöver förstärkas och skolan föreslås få ett tydligare demokratiuppdrag.

Personer med funktionsnedsättning måste få bättre förutsättningar för delaktighet och inflytande, både för att utföra förtroendeuppdrag och för att kunna delta och framföra sina synpunkter inför beslut. Tillgängligheten måste bli bättre och möjligheten till deltagande på distans utvecklas.

Förvaltningen tycker inte att förslaget om folkmotion är väl genomtänkt. Förvaltningen har inte någon invändning mot att tydligare reglera förutsättningarna för medborgarförslag, men det är inte rimligt att kräva engagemang från 8000 personer (1 % av de folkbokförda i Stockholm) för en fråga om att flytta en lekutrustning eller genomföra trygghetsåtgärder i en park.

Förvaltningen är tveksam till idén att personer med funktionsnedsättning ska beredas möjligheten till deltagande i beslutsprocesser på distans. Tillgängliga lokaler måste alltid vara förstahandslösningen. Deltagande på distans riskerar att fungera uteslutande.

I övrigt har förvaltningen inga invändningar mot de av utredningens förslag som direkt berör den lokala nivån. Utredningen är välskriven och intressant. Förslagen som presenteras är oftast väl underbyggda.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 17 juli 2014 att uppdra åt en särskild utredare att utarbeta förslag till åtgärder för att öka och bredda engagemanget inom den representativa demokratin och att stärka indi-videns möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen. Särskild utredare har varit f.d. generaldirektör Olle Wästberg, som haft en parlamentarisk referensgrupp till sin hjälp.

Uppdraget till utredningen har främst varit att studera två former av politisk påverkan. Det handlar för det första om möjligheten att utöva inflytande som förtroendevald inom ramen för de representativa beslutsformerna och, för det andra, om möjligheterna att som enskild individ eller tillsammans med andra påverka politiska beslutsfattare mellan valen. Sådana aktiviteter kan ske genom formella påverkanskanaler, t.ex. folkomröstningar, medborgarförslag, medborgardialoger och remissvar, eller genom

informella påverkanskanaler, t.ex. demonstrationer, mediekampanjer, namninsamlingar och direkta kontakter med politiker. Enligt direktiven ska utredningen också belysa frågor om representation och om de förtroendevalda avspeglar befolkningssammansättningen utifrån kön, bakgrund, ålder och funktionsförmåga. Utredningen ska dessutom behandla frågor om ungas politiska representation, delaktighet och inflytande.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom ekonomiavdelningen i samråd med verksamhetsavdelningarna. Nämndens tre råd har beretts tillfälle att lämna synpunkter.

Till detta ärende finns fogat utredningens sammanfattning. Hela betänkandet finns på :

<http://www.regeringen.se/contentassets/16dfd1fed76e42dd9f40c9229637e44b/lat-fler-forma-framtiden-sou-20165-del-a.pdf>

Ärendet

Förvaltningen redovisar här en kort sammanfattning av utredningens rekommendationer och förslag. Under rubriken förvaltningens synpunkter kommenteras de förslag som berör kommunen/stads-delsnämnden.

Utredarens utgångspunkter

De traditionella folkrörelseorganisationerna engagerar färre individer men det medborgerliga engagemanget är alltså högt. Engagemanget tar sig nya uttryck genom nätverksbaserade och mer informellt organiserade rörelser. Partierna är inte längre masspartier med stora medlemskårer, men antalet partiaktiva sjunker inte längre. Förtroendet för de politiska partierna är fortfarande lågt, men har stärkts. Valdeltagandet har ökat i de tre senaste riksdagsvalen. Attitydundersökningar visar att förtroendet för regeringen och riksdagen har ökat under de senaste femton åren. Intresset för politik bland unga är starkt.

Utredaren konstaterar att demokratin står stark men att det politiska inflytandet inte är jämnt fördelat. Klyftan mellan de som deltar och de som inte deltar har vidgats. De som är aktiva inom civilsamhällsorganisationer och politiska partier är i huvudsak välutbildade och socioekonomiskt resursstarka personer. Personer med låg utbildning och med lågavlönade jobb har lämnat partierna. Förtroendet för demokratins institutioner och procedurer är betydligt starkare bland resursstarka individer, dvs. personer med hög utbildning och inkomst, än bland resurssvaga.

Skiljelinjen mellan de ”demokratiskt aktiva” och de ”demokratiskt passiva” sammanfaller i stor utsträckning med andra sociala och

ekonomiska klyftor i samhället. De som inte deltar i demokratins processer har lägre utbildning, lägre inkomst och en betydligt svagare förankring på arbetsmarknaden. Vissa undersökningar visar även att gruppen passiva lider av ohälsa i större utsträckning än den demokratiskt aktiva gruppen. Skillnaderna avspeglar sig i vad som skulle kunna beskrivas som ett utanförskap och ett innanförskap eller som vidgade klassklyftor.

De demokratiskt aktiva och de passiva bor i skilda bostadsområden, går i olika skolor och utövar sina fritidsintressen på olika platser. Detta avspeglar sig också i valdeltagandet. Skillnaderna mellan de valdistrikt i Stockholm, Göteborg och Malmö som hade högst och lägst valdeltagande var över 40 procentenheter i riksdagsvalet 2014. Den demokratiska arenan, dvs. de platser där tankar, åsikter och intressen utbyts, är allt mer segregerad. Detta är en stor utmaning för demokratin.

Flera av de utmaningar som vi i dag står inför innebär dessutom att vi kommer behöva fatta svåra beslut rörande fördelningen av resurser. Att med demokratins mekanismer skapa konsensus bakom de beslut som är nödvändiga för samhällets långsiktiga hållbarhet och utveckling är en utmaning inte bara för det politiska systemet utan för hela vårt samhälle.

En ny målsättning för demokratipolitiken

Det är viktigt att demokratipolitiken är inriktad på att möta de utmaningar som nämns ovan. Utredningen föreslår en ny målsättning för demokratipolitiken; ”en hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande”. Demokratin blir starkare när många deltar och upplever sig vara delaktiga i samhället. Ett jämlikt inflytande förutsätter att alla har samma möjligheter att delta och påverka den politiska maktutövningen oavsett kön, hudfärg, språklig, etnisk eller religiös tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller socioekonomisk status. Syftet med demokratipolitiken måste därför vara att öka deltagandet och att verka för att inflytandet utövas mer jämlikt.

Demokratin måste också vara hållbar, med starka offentliga institutioner som kan fatta beslut effektivt, rättssäkert och transparent. Det förutsätter också att medborgarna har förtroende för demokratins institutioner och procedurer, att det demokratiska engagemanget är högt och att de flesta upplever att de kan påverka. En hållbar demokrati förutsätter slutligen att de mänskliga rättigheterna respekteras.

De politiska partierna

Partierna är inte i kris men *måste utveckla sitt rekryteringsarbete* så att sammansättningen socialt, etniskt, köns- och åldersmässigt bättre representerar medborgarna. Partierna måste också *motverka*

professionaliseringen, som bl.a. tar sig uttryck i att politikutvecklingen inom partierna i stor utsträckning drivs av personer som inte är eller har varit förtroendevalda och därmed inte har erfarenhet av det politiska beslutsfattandet. *Partierna måste reformera sina organisatio-ner* så att fler kan identifiera sig med ett politiskt parti och också på lokal nivå få möjligheter att delta i idéutvecklingen.

Partistödet används enligt utredningen inte fullt ut i enlighet med vad det är avsett för och det finns skäl att genomföra en bredare översyn.

De förtroendevalda och den sociala representativiteten

Politiken är inte jämställd eller jämlik. Jämställdheten i kommun- och landstingsfullmäktige förbättrats över tid. Det är i dag något fler kvinnor som innehar tyngre poster. Totalt sett är dock kvinnor underrepresenterade på inflytelserika positioner. Kvinnliga politiker är mer utsatta för hot, våld och trakasserier och lämnar sina uppdrag i högre utsträckning än män.

Därutöver avspeglar inte de politiska församlingarna den mångfald som i dag finns i det svenska samhället. Utrikes födda är underrepresenterade på alla nivåer i politiken. Personer som invandrat till Sverige engagerar sig politiskt i lägre utsträckning än inrikes födda. Unga under 29 år är den grupp som är lägst representerad i kommun- och landstingfullmäktige i relation till andelen bland de röstberättigade medan äldre är kraftigt underrepresenterade i riksdagen. Det kan leda till att ungas och äldres perspektiv inte tillgodoses i det lokala respektive det nationella beslutsfattande. När det gäller unga medför underrepresentationen i den lokala demokratin att det är få unga som får erfarenhet av att ha ett förtroendeuppdrag, vilket är viktigt för det fortsatta politiska engagemanget.

Social representativitet är viktigt för demokratins legitimitet.

Utredningen menar att förutsättningarna för ett jämlikt politiskt inflytande blir bättre när alla delar av befolkningen är representerade i de beslutsfattande församlingarna.

De förtroendevaldas villkor

Den kommunala politikens villkor har förändrats under senare år. Inflytandet i den kommunala politiken utövas av en allt mindre skara av ledande förtroendevalda. Det finns enligt utredningen ett värde med att en stor andel av befolkningen har erfarenhet av att delta i politiska beslutsprocesser och därför bör inte uppdragen minska ytterligare vid reformer av den politiska organisationen. För att stimulera det demokratiska deltagandet på lokal nivå kan kommuner också genomföra försök med direktval för ett begränsat antal platser i en geografisk nämnd.

Medialisering och mer komplexa beslut i ett snabbare tempo påverkar vem som väljer att engagera sig politiskt. Antalet förtroendevalda som lämnar sina uppdrag i förtid är också högt. Villkoren för förtroendeuppdragen måste anpassas så att det går att ägna sig åt ett förtroendeuppdrag och samtidigt ha tid till heltidsarbete och familjeliv. Det krävs en ny möteskultur där långdragna sammanträden är undantag.

Möjlighet att behålla sitt uppdrag trots flytt från kommunen bör prövas, som ett sätt att minska avhoppet särskilt bland unga. Det finns redan i dag en möjlighet för fullmäktige att besluta att en förtroendevald som är vald av fullmäktige får behålla sitt uppdrag trots flytt från kommunen. Utredningen föreslår att denna möjlighet också ska omfatta de folkvalda fullmäktigeledamöterna.

Förtroendevalda ska kunna utöva sina uppdrag under trygga och säkra former och inte utsättas för hot, våld eller trakasserier. Utredningen anser att det är viktigt att samtliga förtroendevalda får ett stöd i det fall de utsätts för våld, hot eller trakasserier och att det i kommunallagen införs en bestämmelse som anger att kommunerna och landstingen ska verka för att de förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former.

Möjlighet att vara ledig från sitt förtroendeuppdrag bör utvecklas och anpassas till den faktiska samhällsutvecklingen. Det gäller inte minst regleringen av sjuk- och föräldraledighet. Det föreslås att det ska vara möjligt att under en begränsad tid vara ledig från sitt uppdrag för att vara föräldra- eller sjukledig. Fullmäktige ska kunna tillsätta en ersättare under ledigheten.

Den lokala politikens organisering

Under senare år har en maktförskjutning skett från fullmäktige och fritidspolitikerna till ledamöterna och ordföranden i kommun- och landstingsstyrelsen. Fullmäktige, som enligt kommunallagen är kommunens och landstingets beslutande församling, har en svag ställning. Dessutom sker beredningen av beslut ofta utanför de formella institutionerna, t.ex. genom förhandlingar mellan partier som gemensamt styr kommunen eller landstinget. Detta påverkar både fullmäktiges och väljarnas möjligheter till insyn i beslutsfattandet och ansvarsutkrävande av beslutsfattarna. Fullmäktige bör på olika sätt ges ökad makt på de heltidsarvoderade politikernas bekostnad.

För att *motverka elitism och maktkoncentration* i politiken anser utredningen att det också är nödvändigt att verka för en ökad omsättning av de kommunala förtroendeuppdragen. Partierna internt eller gemensamt i fullmäktige bör överväga en begränsning i hur länge en enskild förtroendevald kan inneha ett tyngre uppdrag.

För att öka partiernas synlighet i den lokala demokratin bör fullmäktige, på samma sätt som riksdagen, *med jämna mellanrum arrangera allmänpolitiska debatter eller debatter om dagsaktuella frågor i kommunen eller landstinget*. Sådana debatter kan bidra till att det allmänna intresset för lokalpolitiken ökar och att lokala partiföreträdare får tillfälle att uttrycka sina ståndpunkter i olika samtidsfrågor

Möjligheter att påverka nationella beslutsprocesser genom institutionella kanaler: remiss, samråd och kommittéväsendet

Den formella kanalen för påverkan på den nationella nivån, remissväsendet, är viktig för att enskilda och intresseorganisationer ska kunna framföra sina synpunkter inför beslut. Åsiktsutbytet inom remissväsendet sker enligt formella regler och ger därmed förutsättningar för transparens och ett jämlikt deltagande. Samråd, hearings och konsultationer är andra sätt att inhämta allmänhetens synpunkter, åsikter och intressen och för att stämma av underlag inför beslut.

Öppna upp remissprocesserna och samråden så att inte bara etablerade och resursstarka organisationer deltar i remissväsendet liksom i samråd och hearings. Det är viktigt att remisslistorna och inbjudningar till samråd och hearings vidgas så att nya delar av det civila samhället blir representerade. Riktlinjer för samråd och hearings bör utarbetas.

Elektronisk förvaltning och digitala samråd bör utvecklas.

Regeringen har beslutat om en målsättning om att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Regeringen ska enligt sin e-förvaltningsstrategi verka ”för öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet”. Den formella remissprocessen bör därför kompletteras med ett digitalt samråd som gör det möjligt att lämna synpunkter på konkreta frågeställningar. Digital teknik bör också användas vid övriga samråd, hearings och konsultationer och därigenom göra det möjligt att lämna synpunkter utan att vara fysiskt närvarande.

Utredningars och kommittéers förutsättningar att samråda måste också förbättras. Direktiv har blivit mer detaljerade, det är ofta på förhand givet vad utredningarna ska komma fram till och utredningstiden har blivit kortare. Det är viktigt att kommittéer och utredningar uppmanas i sina direktiv att samråda och att de ges tillräckligt med tid för att kunna stämma av och inhämta synpunkter från intresseorganisationer och allmänheten.

Möjligheter att påverka nationella beslutsprocesser genom icke-institutionella kanaler

De informella kontakterna mellan intresseorganisationer och beslutsfattare på nationell nivå har ökat i omfattning. Politiken har

anpassats till nyhetsmedierna, vilket har resulterat i att den politiska kommunikationen har fått en allt större betydelse och att antalet personer som har politisk idéutveckling och påverkan som heltidssyssla, s.k. policyprofessionella, har ökat. Denna utveckling måste betraktas som en av de största förändringarna av den svenska demokratin som har skett under de senaste femton åren.

Utredningen anser att det finns skäl att vara vaksam på en utveckling där politik- och idéutvecklingen i större utsträckning sker på arenor där enskilda individer inte har möjlighet att fritt delta eller bli representerade.

Trots detta menar utredningen att *kontakterna mellan beslutsfattare och intresseorganisationer inte bör regleras*. I nuläget utgör inte lobbning i form av informella kontakter mellan beslutsfattare och intresseorganisationer något stort problem för demokratin, men för att medborgarna ska ha goda möjligheter till insyn och ansvarsutkrävande är det centralt att det finns medieaktörer som har kapacitet att fritt granska maktutövandet, producera journalistik som håller hög kvalitet och möjliggöra en offentlig debatt där flera olika röster och perspektiv kommer till uttryck.

Medborgerlig förslagsrätt i riksdagen bör införas, för att vitalisera demokratin och stärka de enskilda medborgarnas inflytande. Utredningen föreslår att en s.k. folkmotion ska införas. En enskild individ som har rösträtt till riksdagen skulle då få möjlighet att väcka ett förslag och om detta får stöd av en procent av de röstberättigade till riksdagen ska det tas upp som en motion i riksdagen. Folkmotionen ska kunna lämnas och stödjas över internet. Om motionen fått tillräckligt stöd väcks den i riksdagen på samma sätt som motioner av riksdagsledamöter och utskottsbehandlas. Beroende på vad motionen kräver kan ett bifall till motionen leda till ett utskottsinitiativ eller ett tillkännagivande till regeringen.

Medborgardialog och samråd i kommuner och landsting

Medborgardialoger och samråd är vanliga i kommuner och landsting och kan bidra till att beslut kan få en djupare förankring och starkare legitimitet. De kan också bidra till att intressekonflikter eller missnöjesyttringar undviks vid genomförandet av politiska beslut. Medborgardialoger som inger förhoppningar om ett inflytande som inte infrias kan däremot leda till att förtroendet för demokratin som sådan undermineras. Det finns också en risk att medborgardialoger leder till politisk ojämlikhet om deltagandet inte är representativt för kommun- eller landstingsinvånarna.

Fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut

Det måste bli tydligt för medborgarna om när och i vilka frågor som kommuner och landsting avser att hålla ett samråd eller

medborgardialog samt vilka möjligheter till påverkan som dialogerna ger.

Utredningen föreslår att *fullmäktige antar riktlinjer eller principer om när och inför vilka beslut som medlemmarna ska ges tillfälle att framföra synpunkter samt om hur medborgardialoger eller samråd ska genomföras*. Riktlinjerna eller principerna bör bl.a. omfatta samrådets och medborgardialogernas plats i beredningsprocessen, vilka dialogerna riktar sig till liksom hur kommunerna och landstingen bjuder in och kommunicerar resultaten av samråd och dialog.

Det förstärkta folkinitiativet

Utredningen menar att det ökade antalet lokala folkomröstningar har skapat spänningar i den lokala demokratin. Några av de konflikter som uppstått har berott på oklarheter i hur bestämmelserna ska tolkas. Man föreslår att det ska vara möjligt att samla in underskrifter via internet. Underskrifter som sker över internet och med hjälp av e-legitimation innebär att valideringsprocessen kan bli mer rättssäker, ske snabbare och ta mindre resurser i anspråk.

Det föreslås vidare att, för att undvika konflikter, de politiska partierna innan folkomröstningen kommunicerar vad som enligt dem krävs för att utslaget i folkomröstningen ska respekteras.

Medborgarförslag och folkmotion

Utredningens översyn av medborgarförslaget visar att det gett begränsade demokratieffekter. Medborgarförslaget har främst använts som en förslagslåda eller en synpunktshantering för vardagsnära frågor och de fåtal personer som lämnar förslag är inte representativa för befolkningssammansättningen i dess helhet. Behandlingen av medborgarförslagen tar också mycket tid och resurser i anspråk. Därutöver skapar medborgarförslag en relation mellan enskilda medborgare och förtroendevalda, men inte mellan de förtroendevalda och sammanslutningar av medborgare. Enskilda förslag stimulerar därmed inte till en vidare dialog och ger heller ingen antydning om det finns en stark opinion i den fråga som väcks.

I syfte att stärka dialogen mellan väljare och förtroendevalda och förenkla den administrativa hanteringen för kommunerna och landstingen föreslås att medborgarförslaget ersätts av ett nytt verktyg, folkmotion, som blir tvingande för alla kommuner och landsting. Alla folkbokförda i en kommun eller en kommun inom landstinget, dvs. även de som inte har rösträtt i kommun- och landstingsvalen, ska ha möjlighet att lämna förslag om något som rör kommunens eller landstingets verksamhet. Folkmotioner som under en period av sex månader får ett stöd av minst en procent av de folkbokförda i kommunen eller landstingen ska beredas så att fullmäktige kan fatta beslut inom ett år från det att folkmotionen

väcktes. Hanteringen av en folkmotion ska ske på samma sätt som för ett medborgarförslag, vilket innebär att fullmäktige får överlåta till styrelse eller annan nämnd att besluta i ärenden som väckts genom folkmotion. För undertecknandet av folkmotionen gäller samma regler som för folkinitiativet, dvs. att insamlingen av namn ska kunna ske över internet. Enskilda individer kan därmed för namnsamling till en folkmotion välja att använda den webbportal som utredningen föreslår ska inrättas på nationell nivå.

Ungas delaktighet och inflytande

De flesta unga upplever att de saknar inflytande över det politiska beslutsfattandet och känner sig inte delaktiga i samhället. Unga är därutöver underrepresenterade i de politiska partierna, i de politiska församlingarna och i föreningslivet. Undersökningar visar samtidigt att det politiska intresset är starkt bland unga i dag. En stor andel av de unga är engagerade och vill påverka politiken. Unga visar en stark tilltro till demokratin och de allra flesta uttrycker ett stöd för de grundläggande demokratiska värderingarna. Fokus bör därför vara på att bjuda in unga människor att delta brett i den lokala demokratin.

Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder

Utredningen föreslår att en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år sker vid valen till kommunfullmäktige 2018 och 2022. Försöksverksamheten ska genomföras i kommuner som ansöker till regeringen om detta och den ska därefter följas upp och utvärderas. En sänkning av rösträttsåldern till 16 år innebär att genomsnittsåldern för förstagsängväljare blir 18 år, från nuvarande 20 år. Det skulle innebära ett incitament för unga att intressera sig för den lokala politiken och därmed motivera fler att vilja ta ett förtroendeuppdrag. Genom att rösträttsåldern infaller då en person fort-farande går i skolan ökar också samhällets möjligheter att påverka ett röstningsbeteende på längre sikt. Samtidigt ger det skolan ett konkret tillfälle att undervisa om demokratifrågor. En försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder är därutöver i linje med det nationella målet för ungdomspolitik, enligt vilket unga ska ha inflytande över samhällsutvecklingen. Försöksverksamheten ska enbart gälla kommunala val och folkomröstningar, i vilka flera frågor som direkt berör ungas vardag avgörs. När det gäller val till riksdagen är det viktigt att rösträtten fortsatt är knuten till myndighetsåldern.

Ungas deltagande i beslutsfattande i kommuner och landsting

Vårt förslag om att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut innebär att kommunerna och landstingen även bör tillgodose ungas perspektiv i beslutsprocesserna. Ett sätt att göra detta är genom inflytandeforum, som ungdomsråd eller motsvarande, där unga inbjuds att medverka i politiska beslutsprocesser. Samråd med sådana inflytandeforum bör vara en formell del i beredningsprocesser på lokal och regional nivå. Samtidigt är det viktigt att dessa forum verkligen är representativa för gruppen unga i kommunen eller landstinget. Det är också viktigt att formerna för samråd anpassas efter ungas förutsättningar att delta. Kommuner och landsting bör anta ett regelverk för hur ungas perspektiv ska tillgodoses i beslutsprocesserna liksom en policy eller en handlingsplan för den lokala ungdomspolitik.

Skolans demokratiuppdrag

Utredningen anser att kunskapen om hur kommuner och landsting fungerar samt formerna för medborgerligt inflytande i det politiska beslutsfattandet bör öka bland skolelever. Skolor bör i större utsträckning samverka med förvaltningen i kommuner och landsting och träffa företrädare för de politiska partierna på lokal nivå. Man föreslår därför att den lokala demokratins funktionssätt ska ingå som en av insatserna i det nationella skolutvecklingsprogrammet. Detsamma ska gälla för kunskap om kritisk granskning och källkritik. Man menar vidare att föreningsengagemanget i grund- och gymnasieskolorna måste stödjas.

Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättningar är något mindre delaktiga i demokratin än den övriga befolkning. Detta avspeglar sig i valdeltagandet och i representationen i de politiska församlingarna. Bristande tillgänglighet av olika slag utgör fortsatt ett hinder för att kunna delta fullt ut i samhället. Tillgängligheten till möteslokaler för fullmäktigesammanträdena har förbättrats, men är alltjämt otillfredsställande när det kommer till lokaler för nämnd- och i synnerhet partimöten. Det är därför viktigt att tillgänglighetsarbetet fortsätter och att kommunen eller landstinget tillhandahåller tillgänglighetsanpassade lokaler också för nämnd- och partigruppsmöten och i större utsträckning än i dag möjliggör för beslutsfattande på distans i fullmäktige och nämnder.

Ett särskilt problem för förtroendevalda som är i behov av stöd och service för att kunna fullgöra sitt politiska uppdrag är att det är svårt att kombinera förtroendeuppdraget med familje- och arbetsliv, särskilt om de inte får tid till assistans beviljad för att utöva ett politiskt engagemang. Förtroendevalda som beviljats personlig assistans ska få den assistans som de har rätt till för att kunna fullgöra sina förtroendeuppdrag.

Förslaget om att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut har också betydelse för personer med funktionsnedsättning. Med anledning av förslaget bör kommuner och landsting inrätta funktionshindersråd som ges reella möjligheter till inflytande. Fullmäktige bör också anta reglementen för rådens funktion i den kommunala organisationen.

I syfte att säkerställa att den demokratiska delaktigheten får större utrymme i funktionshinderspolitiken föreslås att demokratisk delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning ska utgöra ett eget mål i den kommande funktionshindersstrategin. Genom att ett mål antas betonas vikten av tillgänglighetsarbetet i

det demokratifrämjande arbetet och att underlag tas fram för att synliggöra utvecklingen.

Förvaltningens synpunkter

Utredningen innehåller många idéer, rekommendationer och förslag riktade till de politiska partierna. Flera rekommendationer kan säkert innebära utmaningar för partierna. Många förslag riktas till den statliga sektorn. Inget av detta berörs under denna rubrik. Här kommenteras enbart de förslag som avser den lokala nivån och där förvaltningen har en mot utredningen avvikande uppfattning.

Förvaltningen tycker inte att förslaget om folkmotion är väl genomtänkt. Förvaltningen har inte någon invändning mot att tydligare reglera förutsättningarna för medborgarförslag, men det är inte rimligt att kräva engagemang från 8000 personer (1 % av de folkbokförda i Stockholm) för en fråga om att flytta en lekutrustning eller genomföra trygghetsåtgärder i en park. Stadsdelsnämnden har under 2015 mottagit närmare 100 skriftliga förslag. Alla har per definition inte varit medborgarförslag, eftersom de behandlat frågor utanför nämndens ansvar, men många har beretts av förvaltningen. Flertalet av dessa har behandlat mindre förbättringar och tillägg i stadsdelsområdets parker. Förvaltningen menar att medborgarförslagen så som de utvecklats lokalt har blivit en viktig kontaktyta mellan nämnd och medborgare. Folkmotionen skulle bli något helt annat än dagens medborgarförslag och knappast ersätta dessa. De två skulle dock kunna fungera parallellt.

Förvaltningen har inga invändningar mot formaliseringen av ungdomsråd och att dessa ges en reglerad roll i beredningsprocesser på lokal och regional nivå. Samtidigt är det, som utredningen påpekar, viktigt att dessa forum verkligen är representativa för gruppen unga och att de frågor råden ska behandla verkligen rör ungdomsgruppen.

Förvaltningen är tveksam till idén att personer med funktionsnedsättning ska beredas möjligheten till deltagande i beslutsprocesser på distans. Tillgängliga lokaler måste alltid vara förstahandslösningen. Deltagande på distans riskerar att fungera uteslutande.

I övrigt har förvaltningen inga invändningar mot de av utredningens förslag som direkt berör den lokala nivån. Utredningen är välskriven och intressant. Förslagen som presenteras är oftast väl underbyggda.

Bilaga

Sammanfattning av demokratiutredningen